

PŘEHLED VÝZKUMŮ

51

Brno 2010

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis *Peer-reviewed journal*

Ročník 51
Volume 51

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Jiří Juchelka, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Bronzové artefakty nalezené v depotech na hradišti „Tabulová hora“
u Klentnice. Srov. studii A. Navrátila. Foto J. Špaček.
*A foto of bronze artifacts found in hoards in the hill fort „Tabulová
hora“ near Klentnice. See the study of A. Navrátil. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2010

Copyright ©2010 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

chách v areáli Tešického lesa sa podarilo objaviť len časť pozostatkov po sídelných aktivitách v tejto časti podhradia včasnostredovekej aglomerácie. Osídlenie areálu Tešický les je v súčasnosti preskúmané v troch „samostatných“ polohách – okolie VI kostola, Z časť duny a „Kostelec“ (Hladík, Mazuch, Poláček 2008, 130–133). Najnovšie výskumy potvrdzujú predpoklad, že veľká časť areálu (predovšetkým vyvýšená piesková duna) bola kontinuálne osídlená. V súvislosti s týmto záverom vystupuje do popredia otázka vzťahu sídliska a pohrebiska na „Kostelci“ k sídlisku a pohrebisku v okolí VI. kostola. Pohrebiská na týchto dvoch polohách vykazujú výrazné rozdiely v pohrebnom ríte (Hladík v tlači a; v tlači b; Klanica 1985, 534; Poulík 1963; Profantová 2003, 94). Rozdiely sú evidentné predovšetkým vo výbave hrobov. Zatiaľ čo na „Kostelci“ evidujeme veľký počet hrobov so zbraňami a nádobami, pri VI. kostole skoro úplne chýbajú. A naopak na „Kostelci“ absentujú vo výbave hrobov honosnejšie predmety (strieborné, zlaté alebo pozlátené náušnice, gombíky či ostrohy), ktoré sú pomerne časté v hroboch pri VI. kostole. Z. Klanica (vedúci výskumu na „Kostelci“) hľadal vysvetlenie tohto rozdielu v rovine chronologickej (hroby so zbraňami a nádobami považoval za staršie) a súčasne predpokladal rozdielnosť náboženských predstáv týchto komunit. Zatiaľ čo pri VI. kostole existoval regulárny kostolný cintorín, v rámci ktorého sa pohrebné zvyky podriadili ovali kresťanskému úzu, na „Kostelci“ pochovávala komunita dodržiavajúca pôvodné kultúrne a náboženské tradície (Klanica 1985, 534–535). Okrem rozdielov v pohrebnom ríte, vychádzal Z. Klanica pri vyslovení tejto hypotézy z interpretácie jedného zo sídliskových objektov ako drevenej kultovej stavby. Pri revíznom spracovaní výskumov na „Kostelci“ som vrátil možnosť interpretácie uvedeného objektu ako pohanskej kultovej stavby stojacej na „Kostelci“ v druhej polovici 9. storočia (Hladík v tlači a). Vysvetlenie rozdielov v pohrebnom ríte na „Kostelci“ a v okolí VI. kostola v rovine chronologických a priestorových vzťahov sa mi preto za súčasného stavu výskumu javí ako pravdepodobnejšie. Časť podhradia včasnostredovekej aglomerácie, dnes označovaná ako Tešický les, bola v priebehu 9. a začiatku 10. storočia kontinuálne osídlená. Na základe doposiaľ realizovaných výskumov predpokladám, že najstaršie osídlenie (asi prvá polovica 9. storočia) sa najvýraznejšie koncentrovalo na najvyššom mieste pieskovej duny približne 300 m od akropoly hradu. K intenzívnemu využívaniu J časti areálu bezprostredne priliehajúcej k opevneniu akropoly došlo asi až v priebehu druhej polovice 9. storočia, kedy v tomto priestore stála dvoja-psidová rotunda. Osídlenie na najvyššom mieste duny na „Kostelci“ pokračovalo kontinuálne aj v druhej polovici 9. a na začiatku 10. storočia.

Marek Hladík

Literatura

Hladík, M. 2008: Mikulčice–Valy (okr. Hodonín). Plochy T 1968–71 a T 1975–76, areál „Kostelec“. Rkp. nálezové zprávy. Uloženo: Archív AÚ AV ČR Brno v Mikulčiciach.

Hladík, M. v tlači a: Otázka existencie hypotetickej pohanskej svätyne v „Tešickom lese“ v podhradií mikul-

čického hradiska. In: L. Poláček (ed.): *Internationale Tagungen in Mikulčice VIII*, Brno.

Hladík, M. v tlači b: Siedlungsentwicklung im Areal von „Tešický les“ im Suburbium des Burgwalls von Mikulčice (T 1968–71 a T 1975–76). In: L. Poláček et al.: *Das Suburbium des Burgwalls von Mikulčice*, SBM IX. Brno.

Hladík, M., Mazuch, M., Poláček, L. 2008: Das Suburbium des Burgwalls von Mikulčice und seine Bestellungen in der Struktur des Siedlungskomplexes. In: I. Boháčová, L. Poláček (eds.): *Burg–Vorbürg–Suburbium. Zur Problematik der Nebenareale frühmittelalterlicher Zentren*. Internationale Tagungen in Mikulčice VII, Brno, 179–212.

Klanica, Z. 1985: Mikulčice–Klášteřísko. *Památky archeologické* 76, 474–539.

Mazuch, M. 2009: Tzv. mladší velkomoravský horizont v Mikulčicích a otázka jeho poznání prostřednictvím studia keramických okruhů. Rkp. disertační práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha.

Neustupný, E. 1986: Nástin archeologické metody. *Archeologické rozhledy* 38, 525–549.

Neustupný, E. 1994: Role databází v archeologii. *Archeologické rozhledy* 46, 121–128.

Poulík, J. 1963: *Dvě velkomoravské rotundy v Mikulčicích*. Praha.

Profantová, N. 2003: Mikulčice – pohřebiště u 6. kostela: Pokus o chronologické a sociální zhodnocení. In: P. Kouřil (ed.): *Mikulčice – pohřebiště u 6. a 12. kostela*, Brno, 7–209.

Resumé

Mikulčice (Bez. Hodonín), Burgwall Mikulčice-Valy, Tešický les – „Kostelec“, Grabungsfläche T 2009. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Geplante Grabung.

MIKULOV (OKR. BŘECLAV)

Zámek. Raný středověk. Zámek. Záchranný výzkum.

Ve dnech 2.–4. 11. 2009 byla při výměně vodovodu na horním nádvoří zjištěna raně středověká archeologická situace. Zatímco větší část sledovaného výkopu byla vedena v recentních navážkách vzniklých především během rekonstrukce zámku v 50. letech 20. století na horním nádvoří; asi na jeden a půl metrovém úseku, byla zjištěna kulturní vrstva o síle až 2 m. Z ní pochází především početný osteologický materiál a keramika, kterou lze předběžně datovat na konec 10. stol. a především do 11. stol. Datace na konec 10. století tak poukazuje na nejstarší osídlení oblasti Zámeckého vrchu, které je kladeno především do 11. stol. a dále (Novotný 1976).

František Trampota

Literatura

Novotný, B. 1976: Počátky raně středověkého osídlení v prostoru Mikulova na Moravě. *Archaeologia historica* 2, 211–219.

Resumé

Mikulov (Břeclav district), Castle, upper court. Late 10th and 11th century. Castle. Rescue excavation.

MILOVICE (OKR. BŘECLAV)

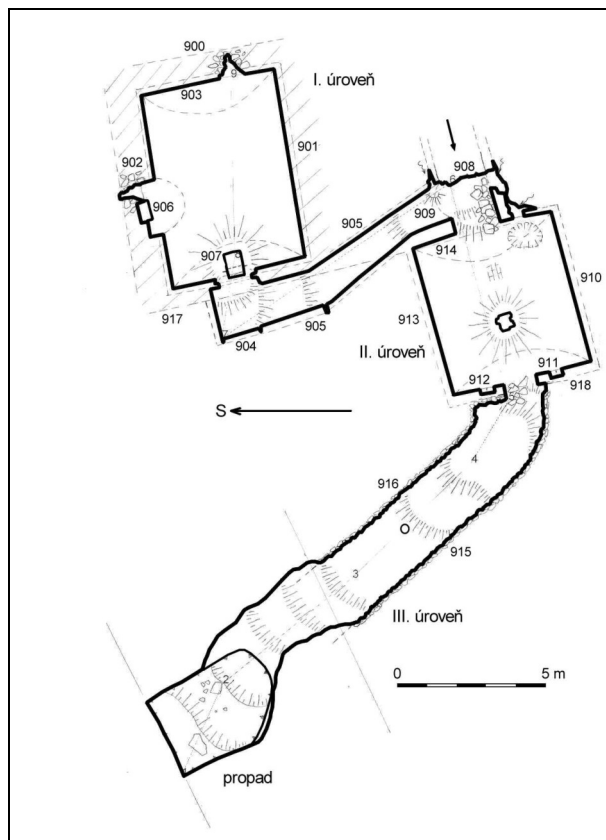
Intravilán obce, č. p. 35. Středověk, novověk, 15.–19. stol. Sklepy, loch. Záchraný výzkum.

Průzkumem propadu vozovky před budovou České pošty (č. p. 35) v Milovicích na Břeclavsku byl objeven poměrně rozsáhlý víceúrovňový systém podzemních chodeb typu lochů a vyzděných sklepních prostor v celkové délce cca 40 m (obr. 35). Jednotlivé části sklepního labyrintu leží ve třech výškových úrovních – 3 m (I. úroveň), 6 m (II. úroveň) a 7 m (III. úroveň) pod povrchem vozovky.

První úroveň chodeb (I) souvisí se zděným suterénem bývalé radnice, která byla postavena uprostřed návsi ve 14. nebo 15. stol. Zmiňuje se o ní kronika obce v souvislosti s kostelem k r. 1414, která byla sepsána K. Freisingem ve 30. letech 20. stol., v době před hromadným odsunem sudetských Němců. Podle historického záznamu se dovídáme, že radnice, později obecní dům, výčep a škola, byla zbořena po pol. 19. stol. (1862) a její dva vinné sklepy zároveň zasypany. V suterénu bývalé radnice je zachována kamenná vyzdívka stěn, která byla později pozměněna cihelnou přestavbou větší části sklepního komplexu na přelomu 17.–18. stol. (společně s přestavbou kostela r. 1701). Ve stěnách zůstaly zachovány špalety a ve stropě obdélný větrací otvor, dříve zatarasený dřevěnými prkny.

Druhá úroveň chodeb (II) souvisí s předchozí, neboť je propojena zděnou cihelnou spojovací chodbou, v jejíž stěně jsou pozůstatky otvorů po pantech dveří, které chodbu v těchto místech uzavíraly. Původně se snad ale jednalo o samostatný vinný sklep, do kterého ústil vchod se schodištěm ve směru od potoka. Zde byly patrné příznaky eroze, která nastávala z důvodu dřívějšího přelivu vod z nedalekého potočného koryta (to je údajně zregulováno až nověji). Voda pak zaplavovala a ničila nižší úroveň podzemních prostor. Sklep je vyzděn cihlami a zhruba uprostřed valené klenby zeje obdélný otvor větrací šachty, která má opět stopy po prkenném zatarasu. Není vyloučeno, že nad sklepní místností leží ještě jedna, protože k povrchu tu ještě zbývá cca 3,5 m a zával nad klenbou by tomu mohl nasvědčovat. Přímo nad sklepem se na povrchu nachází pomník padlých, při jehož budování r. 1926 byla narušena klenba staré sklepní prostory.

Třetí úroveň chodeb (III) nebyla jako jediná opatřena cihelnou vyzdívkou, stěny byly jen zčásti (po hliněnou klenbu) obloženy menšími kameny a štípkami, které byly patrně vylámané v kamenném jádru bývalé radnice (úroveň I). Chodba ražená ve spraši měla uprostřed klenby zachován kruhový vrtaný vzdušník, který jevil známky zatekání vody z povrchu. Lze předpokládat, že další větrací šachta zanikla propadem chodby v místě, kde byl strop erozí již značně poškozen. Jílem pojená kamenná obezdívka chodby se jeví z hlediska stavebního vývoje chodeb jako nejmladší. Nasvědčovaly by tomu nápisy na stropě s iniciálkami a letopočty (např. „1911“) z přelomu 19. a 20. stol. Ve III. úrovni chodeb byla po opadu stropů zjiš-

Obr. 82. Milovice. Půdorys víceúrovňového systému podzemních chodeb z období středověku a novověku.

Abb. 82. Grundriss des mehrstufigen Systems der unterirdischen Gänge aus dem Mittelalter und der Neuzeit.

těna kulturní vrstva s ohništěm, zbytky kostí a artefakty z období mladého paleolitu.

Dokumentovaná situace naznačuje, že po stržení staré radnice v r. 1862 nebyly sklepy zasypany, nýbrž zčásti zachovány. Od tohoto okamžiku byly sklepy utajeny a zpřístupněny již existující chodbou, raženou bez vyzdívky ve spraši, která směřovala pod náves od sousedního stavení–dnešní budovy České pošty a školy.

Současná půdorysná dispozice chodeb sleduje starší schéma tzv. lochů, které byly budovány ve středověkých vsích na Moravě od přelomu 12. a 13. stol. V Milovicích je zřejmá časová souvislost s kamenným jádrem bývalé radnice, která je historicky zmiňována v r. 1414. Její založení však může vzhledem k povaze podzemního systému sahát již do století 14. (III. stavební fáze lochů na Moravě). Většina zasypaných lochů v Milovicích zanikla nejspíše za husitských válek v 15. století, o čemž nás informují nálezy keramiky z 2. pol. 15. stol. z nedalekého zasypaného lochu na pozemku domu č. p. 42.

Původní středověké chodby defenzivního typu byly na přelomu 17. a 18. stol. částečně upraveny do cihelné podoby. Nelze přitom vyloučit možnost, že sklep II. úrovně byl otevřen shora a sloučen s rozšířenou nadzemní a suterénní částí obecního domu, jak by o tom svědčil prkenný zataras i povaha zasypaní nad větrací šachtou v jeho klenbě. Zbývající části náleží s velkou pravděpo-